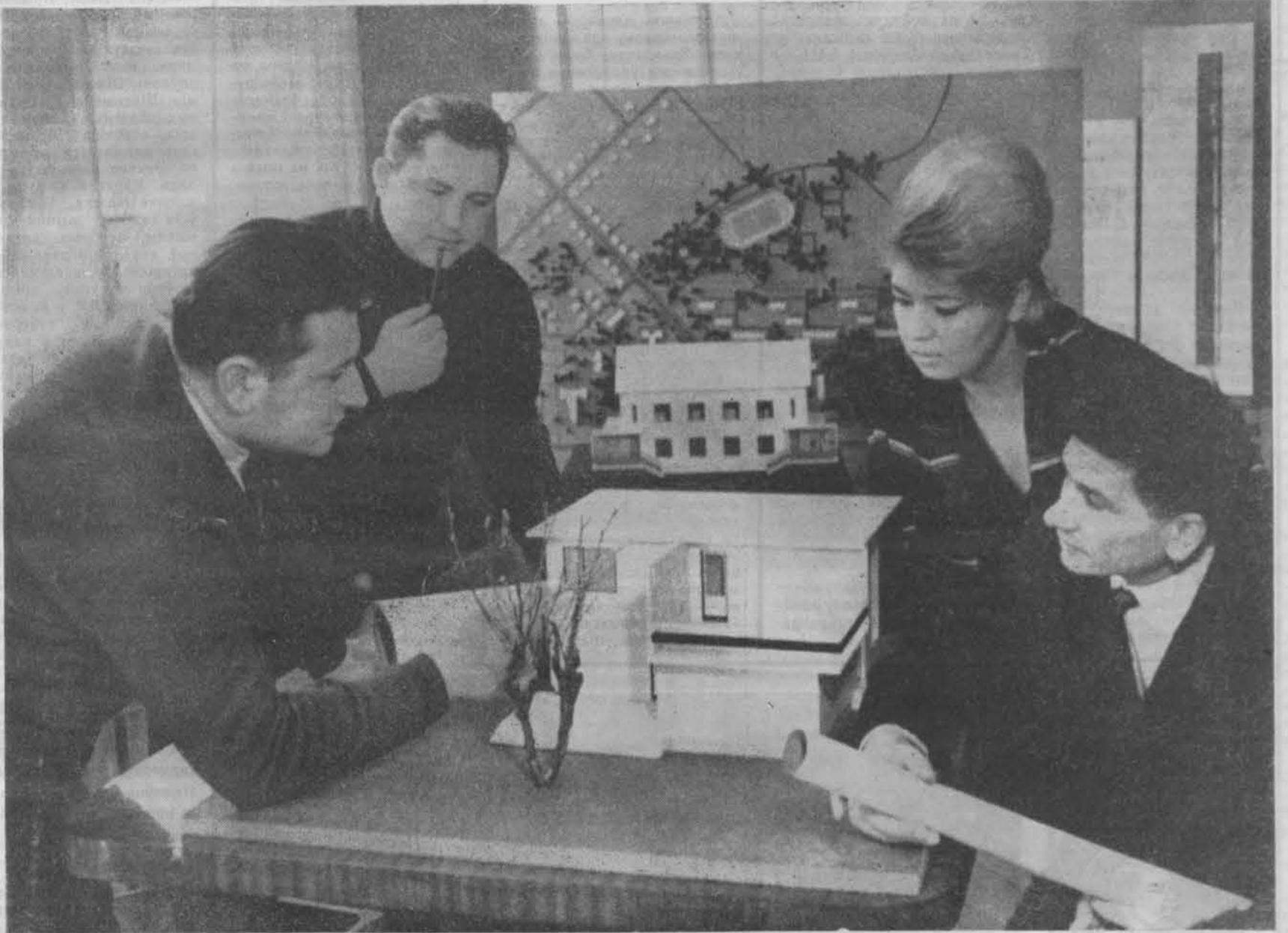

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЙЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

Цана 2 кап.
№ 7 (964) Люты 1967 г.
Год выдання 12-ы.

ВЁСКІ МЯНЯЮЦЬ АБЛІЧЧА

БЕЛАРУСКАЯ вёска. Раней пры гэтых словах людзі ўяўлялі сабе шэрыя з саламянымі стрэхамі хаціны, што ўразброд стаялі на крывых і вузкіх вулічках. Не было тады ў вёсках ні клубаў, ні бальніц, а за бутэляк газы ці карабком запалак трэба было ездзіць за многія дзесяткі вёрст. Аб радыё і электрычнасці селянін тых часоў не мог і марыць. Такое аблічча вёскі і жыццё яе людзей горкаю спадчынаю засталася Саветскай уладзе ад правіцеляў і ўлад, якія многія стагоддзі эксплуатавалі беларускага селяніна і нічога не рабілі, каб палепшыць яго гартны лёс.

Так было калісьці. Якое ж аблічча нашых вёсак сёння, як жывуць у іх людзі цяпер?

Каб адказаць на гэтае пытанне, звернемся да некаторых лічбаў і фактаў. Вось калгас імя Калініна, што на Нясвіжчыне. За невялікі адрэзак часу тут пабудавана

на каля 400 аднакватэрных жылых дамоў і цяпер вядзецца будаўніцтва двух- і трохпавярховых дамоў з ацяпленнем, газам, каналізацыяй, ваннамі. У цэнтры калгаса — вёсцы Сноў — узведзены дом культуры, дзіцячы сад, сталовая, лазня, некалькі магазінаў, ёсць прадпрыемства бытавога абслугоўвання. У мінулым годзе грашовы даход сельгасарцелі склаў 2 мільёны рублёў, і звыш 300 тысяч з іх вырашана асігнаваць на далейшае будаўніцтва. Акрамя таго, для індывідуальных забудовшчыкаў праўленне выдзяляе грашовыя пазыкі тэрмінам на 10 год.

А вось саўгас «Навадворскі» Гродзенскай вобласці. Тут пабудавана сярэдняя школа, тры магазіны, камбінат бытавога абслугоўвання і некалькі лазняў. На цэнтральную сядзібу саўгаса пераехалі з хутароў 142 сям'і.

80 цагляных жылых дамоў, 10 аб'ектаў культурна-бытавога прызначэння пабудавана за апошні час і ў калгасе «Рассвет» Добруш-

скага раёна. У гэтай сельгасарцелі ёсць свой цагельны завод, створаны пастаянныя будаўнічыя брыгады.

Такіх прыкладаў можна прывесці многа. Усе яны гавораць аб тым, што цяперашняя беларуская вёска непазнавальна вырасла і перапрыгажэла. У гэтым пераконваемся не толькі мы, савецкія людзі, але і многія нашы суайчыннікі, якія прыязджаюць на Радзіму.

Аднак тое, што зроблена ў вёсках у галіне будаўніцтва і добраўпарадкавання, толькі пачаток вялікіх планаў, якія абвясцілі ў сваёй праграме наша Камуністычная партыя і Саветскі ўрад. Гутарка ідзе аб тым, каб у самы бліжэйшы час жыллёвыя ўмовы працаўнікоў вёскі наблізіць да ўмоў працаўнікоў горада. Аб тым, як зрабіць гэта лепш, ішла нядаўна ў Мінску размова на рэспубліканскай нарадзе па будаўніцтву на вёсцы. У ёй прыняла ўдзел вялікая група старшын калгасаў, архітэктараў, інжынераў, партыйных і савецкіх работні-

каў. З дакладам «Аб стане і мерах па далейшаму паляпшэнню жыллёвага і культурна-бытавога будаўніцтва на вёсцы» выступіў старшыня Савета Міністраў БССР Ціхан Кісялёў.

Удзельнікі нарады гаварылі аб тым, што ўсё ўзрастаючы аб'ём дзяржаўных і калгасных капіталаўкладанняў у сельскую гаспадарку дазваляе вёсцы жыллявае і культурна-бытавое будаўніцтва на вёсцы значна хутчэйшымі тэмпамі і з улікам сучасных архітэктурных патрабаванняў. Толькі ў гэтым годзе ў калгасах і саўгасах рэспублікі будзе ўведзена ў эксплуатацыю 40 тысяч новых кватэр, а таксама вялікая колькасць школ, дзіцячых садоў і ясляў, бальніц і клубаў, спартыўных збудаванняў, прадпрыемстваў гандлю, грамадскага харчавання і бытавога абслугоўвання.

Вялікую дапамогу сель-

скім будаўнікам аказваюць архітэктары, інжынеры, тэхнікі. Яны ствараюць новыя праекты забудовы як асобных вёсак, так і цэлых раёнаў. У сваіх праектах гэтыя спецыялісты ўлічваюць сучасныя патрабаванні архітэктуры, нацыянальныя формы і традыцыі і карэктныя змены, якія адбыліся ў жыццёвым укладзе сельскіх працаўнікоў за гады Саветскай улады.

Сёлетні год — год вялікага юбілею нашай дзяржавы. Спаўняецца 50 год, як рабочыя і сяляне былой царскай Расіі ўзялі ўладу ў свае рукі. Да гэтай знамянальнай даты разам з усімі савецкімі людзьмі старанна рыхтуюцца і працоўныя Беларусі. Добрым падарункам святу з'явіцца жылыя дамы і клубы, бальніцы і магазіны, асфальтаваныя дарогі і вадасховішчы, якія будуць пабудаваны сёлета на вёсцы.

НА ЗДЫМКУ: група супрацоўнікаў Белгіпрамсельбуда за абмеркаваннем новага праекта жылых дамоў для працаўнікоў вёскі.

Фота Ул. КІТАСА.

Нядаўна па запрашэнню Прэм'ер-Міністра Вялікабрытаніі Г. Вільсана ў Англіі знаходзіўся Старшыня Савета Міністраў СССР А. Касыгін. Паміж А. Касыгіным і Г. Вільсанам адбыліся неаднаразовыя сустрэчы і перагаворы, у выніку якіх была падпісана сумесная заява.

СУМЕСНАЯ ЗАЯВА АБ ВЫНІКАХ ВІЗІТУ А. М. КАСЫГІНА Ў ВЯЛІКАБРЫТАНІЮ

Старшыня Савета Міністраў СССР і Прэм'ер-Міністр Вялікабрытаніі разгледзелі абстаноўку, якая склалася ў свеце, і выклалі меркаванне сваіх урадаў адносна магчымых шляхоў змяшэння міжнароднай напружанасці, падкрэсліваюцца ў сумеснай заяве аб выніках візиту Старшыні Савета Міністраў СССР А. Касыгіна ў Вялікабрытанію. Бакі прызналі, што агульным інтарэсам адпавядае мірнае ўрэгуляванне нявырашаных міжнародных праблем. Асабліва ўвага была ўдзелена Еўропе. Бакі згадзіліся, што ўмацаванне міру і бяспекі ў Еўропе мае першараднае значэнне для народаў абедзвюх краін і міру ва ўсім свеце. Бакі разгледзелі пытанне аб скліканні нарады для абмеркавання праблемы забеспячэння бяспекі і развіцця супрацоўніцтва ў Еўропе. Яны згадзіліся, што такая нарада, калі яе неабходным чынам падрыхтаваць, магла б быць карыснай.

Кіраўнікі абодвух урадаў прызналі важным пашырэнне дагавору 1963 года аб забароне выпрабаванняў ядзернай зброі ў трох асяроддзях і на падземных выпрабаваннях.

Бакі заявілі аб сваёй гатоўнасці прыняць удзел у суветнай канферэнцыі па раззбраенню, на якую будуць запрошаны ўсе краіны, калі такая канферэнцыя будзе склікана ў адпаведнасці з рэзалюцыяй Генеральнай Асамблеі ААН.

Абодва ўрады з глыбокім жалем канстатавалі ў заяве, што вайна ў В'етнаме расшыраецца і забірае ўсё больш чалавечых жыццяў, ставіць пад небяспеку суседнія дзяржавы, справу міру і стабільнасці.

Абодва ўрады пацвердзілі сваю адданасць прынцыпам Жэнеўскіх пагадненняў 1954 і 1962 гг., падпісаных таксама Савецкім Саюзам і Вялікабрытаніяй.

У раздзеле, прысвечаным праблемам дзейнасці ААН, абодва бакі вітаюць заключэнне Дагавору аб прынцыпах дзейнасці дзяржаў па даследаванні і выкарыстанні касмічнай прасторы, уключаючы Месяц і іншыя нябесныя целы, адобранага XXI сесіяй Генеральнай Асамблеі ААН і падпісанага Савецкім Саюзам і Вялікабрытаніяй у ліку іншых дзяржаў.

Кіраўнікі абодвух урадаў, як указваецца ў заяве, пацвердзілі намер расшыраць і паляпшаць савецка-англійскія адносіны ў галіне гандлю, культуры і навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва і дамовіліся аб канчатковым ўрэгуляванні ўзаемных масмасных і фінансавых прэтэнзій. Запланавана правядзенне савецкай гандлёва-прамысловай выстаўкі ў Лондане ў 1968 годзе.

Прызнаючы важнасць і карыснасць кантактаў на ўрадавым узроўні, бакі дамовіліся ўстанавіць прамую тэлеграфічную лінію сувязі паміж Крамлём і рэзідэнцыяй Прэм'ер-Міністра Злучанага Каралеўства.

У святле дасягнутага прагрэсу і перспектывы далейшага развіцця двухбаковых адносін урад Вялікабрытаніі вітаў прапанову Старшыні Савета Міністраў СССР аб заключэнні дагавору аб дружбе, мірным супрацоўніцтве паміж Савецкім Саюзам і Злучаным Каралеўствам.

Старшыня Савета Міністраў СССР перадаў запрашэнне Прэм'ер-Міністру Злучанага Каралеўства Г. Вільсану наведаць Савецкі Саюз з афіцыйным візітам. Гэта запрашэнне прынята з удзячнасцю.

12 сакавіка ў нашай рэспубліцы адбудуцца чарговыя выбары ў Вярхоўны Савет БССР і мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных. Зараз на прадпрыемствах і будоўлях, калгасах і саўгасах, у калектывах творчай інтэлігенцыі праходзяць перадыбарчыя сходы. На гэтых сходах людзі выбіраюць кандыдатаў у дэпутаты

Вярхоўнага Савета рэспублікі і таксама ў абласныя, гарадскія, раённыя, сельскія і пасялковыя Саветы дэпутатаў працоўных. Сярод тых, каго жыхары Брэста назвалі сваімі кандыдатамі ў парламент рэспублікі, тынкоўшчыца Раіса ЧАРНУХА, якую вы бачыце на гэтым здымку.

Фота В. ГЕРМАНА.

КОБРЫН

Кружыць мяцеліца, трашчаць маразы, але меліяратары Ярэмціцкага будаўніча-монтажнага ўпраўлення не ведаюць адпачынку. Датэрмінова справіўшыся з заданнем першага года пяцігодкі, яны перадалі гаспадаркам 5140 гектараў зямель, а цяпер значна павялічваюць аб'ём работ. У збоі на аб'екце «Хомна» тры бригады экскаватаршчыкаў пракладаюць магістральныя каналы і вынялі ўжо больш як 15 тысяч кубаметраў грунту. Па 6—7 тысяч кубаметраў зямлі перамясцілі за апошні месяц экіпажы экскаватаршчыкаў у калгасах «40 год Кастрычніка» і «Новы шлях».

МАГІЛЕУ

У раённым цэнтры Слаўгарад пачата будаўніцтва сыраробчага завода. Ужо выкапаны катлаваны пад фундаменты, вядзецца мантаж нясучых калон галоўнага вытворчага корпуса. Тут будуць устаноўлены найноўшыя працэсы. Праектная магутнасць прадпрыемства — 1 400 тон сыру ў год. Гэта столькі, колькі даюць цяпер усе заводы абласнога

ўпраўлення малочнай прамысловасці. Сучасны маслазавод будзецца ў Быхаве. Будаўнікі ўстанаўліваюць жалезабетонныя калоны, вядуць кладку сцен, манціруюць перакрыцці. Тэхналагічнае абсталяванне прадпрыемства пастаўляе брацкая Чэхаславакія. Наладаныя работы ідуць на новым Бабруйскім малаказаводзе. Прадпрыемства поўнасцю забяспечыць насельніцтва горада цэльнамалочнай прадукцыяй, будзе штодзённа пастаўляць у гандлёвую сетку да 20 назваў малочных прадуктаў.

ІВАЦЭВІЧЫ

У Косаве адбыліся мітынг і масавая дэманстрацыя, прысвечаныя 40-годдзю Косаўскага рэвалюцыйнага выступлення працоўных. Удзельнікі мітынгу і дэманстрацыі, у ліку якіх было больш як 40 чалавек ветэранаў рэвалюцыйнага выступлення ў 1927 годзе, ушанавалі памяць загінуўшых барацьбітоў. Да падножжа абеліска, узведзенага ў памяць загінуўшых удзельнікаў лютаўскай дэманстрацыі, ускладзены вянкі.

СТАКГОЛЬМ. Прызнанне Шведскай Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі патрабуе газета «Норшэнфламман», якая выходзіць на поўначы Швецыі. Сувязі паміж Швецыяй і ГДР у розных абласцях, адзначае газета, асабліва ў апошнія гады развіваліся дабратворна. Значна пашырыўся гандль. Карашей кажучы, заключае газета, амаль ва ўсіх галінах жыцця многія шведы, асобныя арганізацыі, таксама і дзяржаўныя, да прыкладу, шведская дзяржаўная чыгунка, прызналі існаванне ГДР у якасці самастойнай і суверэннай дзяржавы. Было б разумна зрабіць крокі да ўстанавлення больш нармальных адносін з ГДР.

РЫМ. 110 галасамі супраць 108 італьянскі сенат выказаўся супраць прапановы ўрада скараціць заробковую плату работнікам устаноў сацыяльнага забеспячэння. Цікава, што разам з сенатарамі-камуністамі супраць гэтай прапановы галасавала каля 30 сацыялістаў і хрысціянскіх дэмакратаў, прадстаўнікі якіх уваходзяць у сучасны ўрад.

ДАР-ЭС-САЛАМ. Урад Танзаніі нацыяналізуваў восем буйных прадпрыемстваў харчовай прамысловасці. Нядаўна ў Танзаніі ўжо былі нацыяналізаваны буйнейшыя банкі краіны.

ЛОНДАН. Шэсць членаў парламента ад лейбарыскай партыі ўнеслі на разгляд палаты абшчын рэзалюцыю, якая падтрымлівае прапанову Старшыні Савета Міністраў СССР А. Касыгіна аб заключэнні паміж Савецкім Саюзам і Вялікабрытаніяй Дагавору аб дружбе, мірным супрацоўніцтве і ненападзенні. Рэзалюцыю падпісалі Эн Кер, Альберт Бут, Расел Кер, Эмрыс Х'юз, Дэвід Уінік і Сідней Бідуэл.

НЬЮ-ІОРК. Выкананне праграмы «Апалон», якая прадугледжвае адпрацоўку палётаў на Месяц, затрымліваецца на шэсць месяцаў у сувязі з трагічнай гібельлю трох касманаўтаў 27 студзеня, заявіў Клінтан Андэрсан, старшыня сенатскай камісіі па аэранаўтыцы і даследаванню космасу. Андэрсан паведаміў, што расследаванне абставін трагедыі на мысе Кенедзі зойме некалькі тыдняў.

АРДЭНАНОСНЫЯ ВОБЛАСЦІ

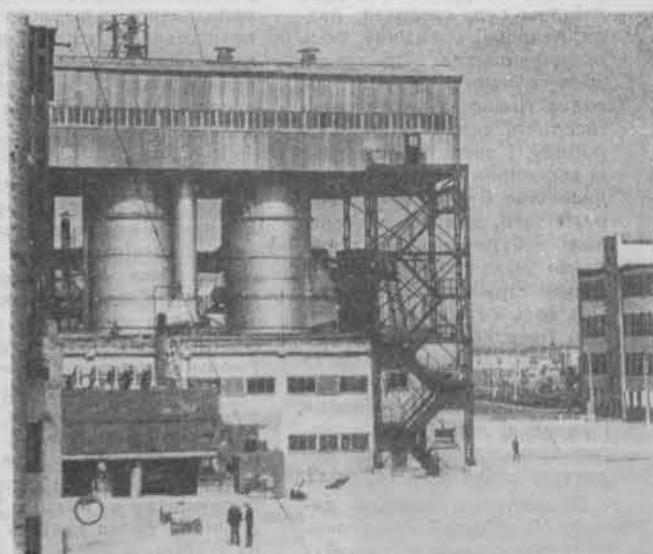
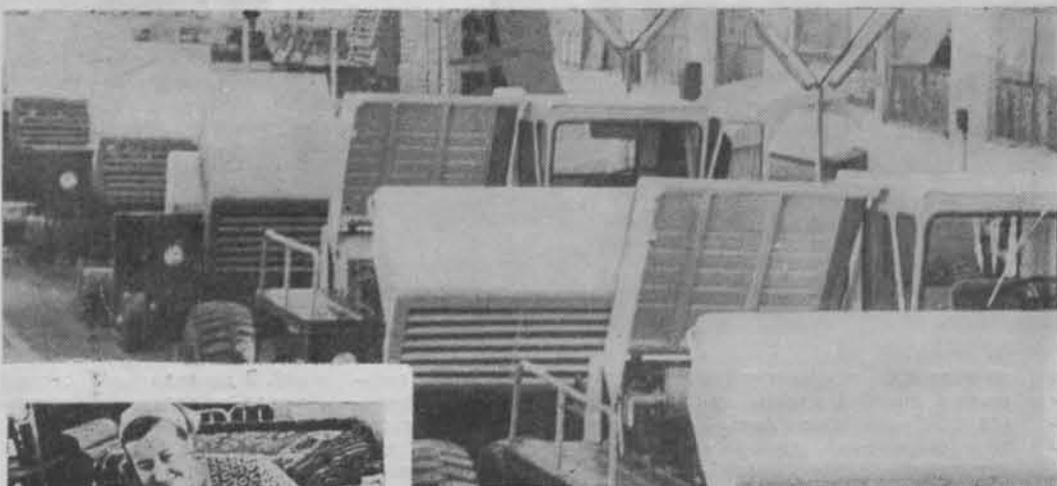

Указамі Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Мінская, Віцебская і Гомельская вобласці ўзнагароджаны ардэнамі Леніна. Гэтай высокай урадавай ўзнагароды яны ўдастоены за актыўны ўдзел у партызанскім руху, мужнасць і гераізм, праяўленыя працоўнымі абласцей у барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны, і поспехі, дасягнутыя ў аднаўленні і развіцці народнай гаспадаркі.

Добрай славай карыстаюцца ў працоўных рэспублікі віцебскія дываны.

Адзін з вытворчых карпусоў Гомельскага суперфасфатнага завода.

Цэх, дзе нараджаюцца «БелАЗы» (Жодзіна, Мінская вобласць).

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ
ПО-БЕЛОРУССКИ

... Аня забралася на вышкі, пераканалася, што яе тут ніхто не убачыць і не пачуе, і выняла некалькі лістоў. Пачала не спяшаючыся чытаць: «Кожная кухарка павінна навучыцца кіраваць дзяржавай»...

— Кіраваць дзяржавай, — шаптала дзяўчына, і вочы яе то рабіліся сумнымі, то ў іх з'яўляўся яскравы, рашучы бляск. Аня ўжо не адзін дзень думала, што рабіць, за кім ісці?

Бацька яе, Мацвей Юркевіч, быў бедны селянін. Меў гектары тры пустой зямлі, карову. Усё жыццё марыў разбагацець, выбіцца ў сярэднікі, а там і вышэй. Але як ні біўся, з нястачы сям'я Юркевічаў так і не выходзіла. Аня была нязгодна з бацькам, з тымі, хто мірыўся з акружаючай несправядлівасцю. А тут яшчэ Іосіф Зіневіч... Ён як бы ўгадаў настрой дзяўчыны і пасля некалькіх гутарак з ёй прынес маленькія тонкія кніжачкі, асобныя лісты. Даў пачытаць. Загадаў, каб аб гэтым не ведала ні адна душа...

Аня даведалася аб суровай барацьбе, якую вялі беларусы супраць урада буржуазнай Польшчы, аб канцлагеры Бяроза-Картузская і яго вязнях, аб жыцці ў Савецкай Беларусі. Дзяўчына хацела быць у ліку тых, хто жыве дзеля шчасця іншых.

...Вераснёўскія падзеі 1939 года ўскалыхнулі ўсю Заходнюю Беларусь. Закруцілася жыццё ў бурлівым віру, панесла на сваіх хвалях Аню Юркевіч. У Лясковічах арганізавалі агітпункт. Першай памочніцай там стала Аня. Лекцыі, гутаркі, расказы аб жыцці ў Савецкай краіне... І песні. Спявалі «Широка страна моя родная», «Если завтра война»... Ішлі сюды людзі. Усім было цікава даведацца пра навіны, пачуць аб новай уладзе, развеяць сумненні, атрымаць адказы на шматлікія пытанні.

Неўзабаве Ганну Юркевіч накіравалі на двухтыднёвыя курсы агітатараў у Пружаны. Пасля вяртання з курсаў жыццё пайшло яшчэ больш бурна. Не ведала спакою ні днём, ні ноччу. Рыхтавалася да выступленняў, гутарыла з людзьмі, ездзіла ў Боркі, Пяскі, Міжлесе, па іншых вёсках раёна. Арганізавала ў роднай вёсцы мастацкую самадзейнасць...

А потым адбылася новая вялікая падзея ў жыцці Ані Юркевіч. Было аб'яўлена аб правядзенні выбараў у Вярхоўны Савет рэспублікі. І яе, восемнаццацігадовую сялянскую дзяўчыну, назвалі кандыдатам у дэпутаты. Гэта было так нечакана, ашаламляльна... І зноў паездкі па раёну, сустрэчы з выбаршчыкамі, выступленні. Вясной 1940 года Ганна Юркевіч стала дэпутатам вярхоўнага органа ўлады рэспублікі.

... Вайна напаткала Ганну ў Бярозе, куды яна прыехала ў выхадны наведзець мужа, які там працаваў. Адгэтуль ён накіраваў жонку да бацькоў у Смаленскую вобласць, а сам застаўся ў горадзе. У вёсцы Марозаўка пад Смаленскам у Ганны Мацвееўны нарадзілася дачка, тут жа яна пазней даведалася, што ў кастрычніку пад Масквой загінуў муж...

У 1943 годзе часова акупіраваную Смаленшчыну вызваліла Савецкая Армія. Ганна Мацвееўна пачала працаваць на чыгуны. Вясной 1944 года яна выехала ў Нова-Беліцу, а адтуль — у Гомель, дзе адбывалася шостая сесія Вярхоўнага Савета БССР. Тут і адшукаў яе Сямён Адамавіч Яроцкі, сакратар Бярозаўскага райкома партыі, на чыю долю выпала кіраваць аднаўленнем разбуранай вайной гаспадаркі раёна.

У Бярозу Ганна Мацвееўна прыехала на другі дзень пасля выгнання з горада фашыстаў. Працавала ў райкоме камсамолу, у пракуратуры, удзельнічала ў барацьбе з бандытамі... Нярэдка даводзілася спаць не распранаючыся, у рабочым кабінце...

Але дзе б ні працавала, чым бы ні займалася Ганна Юркевіч, заўсёды памятала словы, якія ёй давалася чытаць у юнацтве ў кніжачцы, прынесенай Іосіфам Зіневічам... І хоць вайна забрала лепшыя гады жыцця, адабрала мужа, Ганна Мацвееўна не апусціла рукі. Яна вучылася. У 1958 годзе атрымала сярэдняю адукацыю, а яшчэ праз шэсць гадоў ёй уручылі дыплом аб заканчэнні вышэйшай навукальнай устаноў...

Вось такая Ганна Мацвееўна Юркевіч, наш першы дэпутат.

Е. СЯЛЕНЯ.

КОСМАС—ДЛЯ СПРАВЫ МІРУ

19 снежня 1966 года XXI сесія Генеральнай Асамблеі ААН аднагалосна адобрыла дагавор «Аб прыняццях дзейнасці дзяржаў па даследаванню і выкарыстанню касмічнай прасторы, уключаючы Месяц і іншыя нябесныя целы». У канцы студзеня г. г. дагавор быў адкрыты для падпісання. 10 лютага ў Маскве гэты дагавор ад імя Беларускай ССР падпісаў міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч. Пасля падпісання дагавору ён зрабіў наступную заяву:

Па ўпаўнаважанню Урада Беларускай ССР я з задавальненнем падпісаў першы ў гісторыі міжнародны дагавор аб прыняццях дзейнасці дзяржаў па даследаванню і выкарыстанню касмічнай прасторы, уключаючы Месяц і іншыя нябесныя целы.

Касмічная эра адкрылася, як вядома, дзесяць гадоў назад запускам першага савецкага штучнага спадарожніка Зямлі. І з першага моманту пранікнення ў космас Савецкі Саюз паслядоўна выступаў за заключэнне міжнароднага пагаднення аб супрацоўніцтве ўсіх краін у галіне даследавання і мірнага выкарыстання касмічнай прасторы на карысць усяго чалавецтва. Гэту пазіцыю актыўна падтрымлівалі Беларускай ССР і іншыя сацыялістычныя краіны, а таксама многія маладыя незалежныя дзяржавы. За апошнія гады значна выраслі маштабы даследавання космаса. Усё новыя і новыя касмічныя караблі ўз'яўнае пракладаюць свае трасы ў касмічнай і калязямной прасторы, колькасць дзяржаў, якія удзельнічаюць у праграмах касмічных даследаванняў, пастаянна ўзрастае. У гэтых умовах заключэнне міжнароднага пагаднення, у якім даюцца асноўныя правыя прынцыпы, якімі павінны кіравацца дзяржавы ў сваіх касмічных даследаваннях, з'яўляецца вельмі важным. Даследуючы космас, чалавек, разлічваючы на свае навуковыя і тэхнічныя веды, абавязан у аднолькавай ступені захоўваць і міжнародныя нормы паводзін.

Першы дагавор па космасах, удзельнікамі якога могуць стаць усе дзяржавы, адкрывае перад чалавецтвам сапраўды велізарныя перспектывы, і значэнне дагавору будзе з кожным годам ўзрастаць усё больш па меры развіцця даследаванняў космаса і далейшага пранікнення чалавека ў зорны свет.

Першы дагавор па космасах, удзельнікамі якога могуць стаць усе дзяржавы, адкрывае перад чалавецтвам сапраўды велізарныя перспектывы, і значэнне дагавору будзе з кожным годам ўзрастаць усё больш па меры развіцця даследаванняў космаса і далейшага пранікнення чалавека ў зорны свет.

Першы дагавор па космасах, удзельнікамі якога могуць стаць усе дзяржавы, адкрывае перад чалавецтвам сапраўды велізарныя перспектывы, і значэнне дагавору будзе з кожным годам ўзрастаць усё больш па меры развіцця даследаванняў космаса і далейшага пранікнення чалавека ў зорны свет.

У нашай рэспубліцы сотні тысяч юнакоў і дзяўчат набываюць сабе спецыяльнасці ў тэхнічных вучылішчах,

тэхнікумах і інстытутах. НА ЗДЫМКУ: студэнты Віцебскага электратэхнікума сувязі Уладзімір СТАНІСЛАУ-

СКІ і Уладзімір РУСТАКОУ на практычных занятках.

Фота Ул. КРЭТАВА.

СЛЁЗЫ РАДАСЦІ

Па вуліцы Кастрычніцкай, кідаючы раз-пораз позірк на нумары дамоў, хутка крочыла паштальёнка. Вось і дом № 38.

— Вы Шышкавец Вольга? — спытала дзяўчына.

— Так, я, — адказала жанчына, якая стаяла на ганку, і, убачыўшы ў руках паштальёна тэлеграму, трошкі разгубілася: «Мабыць Вячаслаў з арміі ў відпуск едзе».

З цяжкасцю разабрала тэкст на польскай мове: «Віязджаем з Граева. Сустрэкайце 22-га. Веслаў. Люцына».

Якім доўгім паказаўся той дзень, якой бяскошчай ноч.

Ледзь развіднелася, Вольга ўжо была на нагах. Хвалявалася: «Чаму ў тэлеграме не было дакладна ўказаны час прыезду?» Яна хадзіла па пакоі, перабіраючы ў памяці ўсё, усё...

У дзверы пастукала. Гэта прынеслі яшчэ адну тэлеграму: «У 4 гадзіны з Брэста прыбывае цягнік. Мы ў шостым вагоне. Сустрэкайце».

І вось у дзвярах вагона паказаўся сярэдняга росту малады чалавек.

— Вовачка, сыноч! — вырвалася з грудзей жанчыны.

Людзі з цікавасцю глядзелі на гэту сустрэчу...

У гады Вялікай Айчыннай вайны Вольга Шышкавец была сувязной партызанскага атрада. Немцы даведзілі пра гэта і забралі яе ў камендатуру. Допыты, катаванні... Але з дапа-

могай падпольшчыка Сямёна Юховіча ёй пашчаслівілася вырвацца на свабоду.

Па загаду камандавання частку брыгады, у якой былі Вольга і яе муж, перавялі ў Налібоцкую пушчу. Адсюль партызаны рабілі баявыя вылазкі.

У той час у Вольгі нарадзіўся сын Вова. Цяжка жанчыне было з ім — сырасць, холад.

...Чарговае данясенне развелкі было трывожнае: немцы рыхтуюцца да блакады пушчы. Камандзір атрада, выклікаўшы Олю ў зямлянку, сказаў:

— Што будзеш рабіць з сынам? На маю думку, трэба перадаць яго каму-небудзь з надзейных людзей.

І вось у сям'і Генрыхы Гутмана, які жыў у мястэчку Налібокі, прыбавілася пятае дзіця.

У адзін са жніўняўскіх дзён немцы пачалі задуманую аперацыю: яны занялі Налібокі і навакольную вёска, падцягнулі ваенную тэхніку, праз дзень рушылі на пушчу. Але дарэмна яны прачэсвалі лес. Партызаны былі ў надзейным месцы. Азьярэўшы ад няўдачы, яны пачалі паліць вёска, а людзей забіраць з сабою. Сям'ю Гутманаў пагталі на захад. Аб далейшым лёсе сына партызанка нічога не ведала.

...Калону змучаных людзей немцы гналі па польскай зямлі. Набліжаліся да мястэчка Граева. Жыхары выносілі зня-

сіленым людзям ваду, непрыкметна перадавалі кавалкі хлеба. Каля аднаго двара спынілася сям'я Гутмана. На руках бацькі быў маленькі хлопчык. Гаспадыня, што выйшла з двара, зразумела жэсты мужчыны. Забраўшы дзіця, яна пакрочыла ў двор. Так паўтарагадовы Вова апынуўся ў новай сям'і. Яму далі імя Веслаў. Скончылася вайна. Веслаў падрос, пайшоў у школу. Затым — армія. Потым скончыў тэхнічнае вучылішча і стаў кандытарам. Неўзабаве ажаніўся на Люцына.

...На стале ў Вольгі Іосіфаўны — вялікі стос пісьмаў. Яны з розных краін свету — з США, Францыі, Англіі... І амаль у кожным з іх адзіні і той жа адказ: «Такога няма, не знайшлося». Але вось пісьмо з Польшчы. Аўтар яго Стэфанія Жыніеўская піша: «Прачытаўшы Вашу записку ў часопісе, я прышла да вываду, што сын Ваш у нас. Факты, прыкметы, фатаграфія пацвярджаюць гэта». Затым прышло пісьмо і ад Веслава.

...Да позняй ночы сцяліліся вокны ў доме № 38 па вуліцы Кастрычніцкай у Дзяржанску. За сталом чанівера: ішчаслівая маці, сын Вячаслаў, які тэрмінова прыехаў з арміі ў відпуск, Веслаў і Люцына. На маршчыністым твары маці слёзы, слёзы бязмежнай радасці.

І. ШАБАЛІНСКІ.

«З ДАПАМОГАЙ НАВУКІ» — інтэрв'ю з ректарам Гродненскага сельскагаспадарчага ўніверсітэта, доцэнтам Ю. Егоравым. Усёго пятнаццаць лет прайшло з тэго дня, як Гродненскі сельскагаспадарчы інстытут впершыню адкрыў для студэнтаў свае дзвері. За гэты час ён падрыхтаваў і выпусціў 1638 высокакваліфіцыраваных спецыялістаў. Інстытут гатовы ўчыць аграномаў, уладальнікаў зоотэхнікі, аграномаў па ахове раслін ад шкодных і хвароб. На яго кафедрах працуе 120 прафесараў і 43 доцэнта. Пра інстытут адкрыта аспірантура для падрыхтоўкі навуковых кадраў.

Трыццаць сем отважных савецкіх жанчын у мае 1944 года совершили побег из фашистского концлагеря Эрэвиль, находящегося на территории Франции. Почти все они попали в неволю за активную борьбу, которую вели в партизанских отрядах на оккупированной врагом территории Советского Союза. В лагере патриотки создали подпольную организацию, а выбравшись на волю, — единственный в истории партизанского движения отряд, который состоял из одних женщин. Отряд успешно сражался в горах Франции с гитлеровцами до конца войны. После победы женщины вернулись на Родину. Сейчас у них мирные профессии, они спокойно живут и трудятся на родной земле [«Х БЫЛО ТРИЦЦАЦЬ СЕМ»].

В нашей стране никто не боится «человека с ружьем» — советского солдата. В нем люди видят своего защитника, друга, который не даст в обиду, придет на помощь. Солдату во время войны особенно трудно, но только окончился бой, а он уже помогает жителям освобожденной деревни крышу подправить, делится последним куском хлеба. В мирные дни солдат поможет слабому, спасет тонущего. Много славных героических дел на счету воинов Советской Армии [«КАЛІ У ШЫНЯЛІ ТВОЙ СЯБАР І БРАТ»].

КАЛІ Ў ШЫНЯЛІ ТВОЙ СЯБАР І БРАТ

На трэцім Усерасійскім з'ездзе Саветаў у студзені 1918 года Ул. І. Ленін, выступаючы перад дэлегатамі, расказаў аб выпадкова пачутай размове некалькіх фінаў з адной бабунькай. Размова гэта адбывалася ў поездзе. Бабунька вяла гутарку аб чырвонагвардзейцы.

«Калі я была ў лесе, мне сустраўся чалавек з ружжом, і замест таго, каб забраць у мяне галле, ён яшчэ дапамог мне. Цяпер не трэба баяцца чалавека з ружжом».

Так, цяпер у нас ніхто не баіцца «чалавека з ружжом» —

савецкага салдата. Навадверот, у ім бацьчы грамадзянскае насельніцтва краіны свайго абаронцу, сябра, які не дасць у крыві чалавека, заўсёды прыйдзе яму на дапамогу.

Каму, каму, а салдату ў ваюна асабліва цяжка. І стомленасць ад бабў і паходаў з ног валіць, і часам не адны суткі жыццё ўпрогаладзе, і люты зімовы холад, і летняя спякота, і смерць побач — усё даводзіцца пераносіць. Але суровы і бяспасны ў смартонай бойцы з ворагам, ён, наш савецкі салдат, заўсёды быў самым выса-

кародным чалавекам у шматмільённай сям'і сваіх суайчыннікаў. Аб гэтым сведчаць уся гераячная гісторыя Савецкай Арміі.

«Вось толькі што скончыўся жорсткі бой, яшчэ гарыць зямля, а салдат ужо спаўнаецца на дапамогу жыхарам вызваленага сяла. Глядзіш, і горкай удаве, і старому падправілі ўжо хатку, печ склалі, калодзец зрублілі, прыпаслі дроў; з малым дзецікам падзялілі апошнім кавалкам хлеба, цукру».

«Родыя нашы, мілыя, дзякую вам», — толькі і чуоць байцы на сваіх ваенных дарогах.

Так было ў часе ваіны. А колькі самаадданых учынкаў ажыццявілі людзі ў сярніх шынлях у мірны час! Іх не пералічыш.

«У доме жыве больш сотні людзей. А пад ім вось ужо больш дваццаці год хаваецца смерць — яла самага фундамента на глыбіні чатырох метраў ляжыць неразгарнуўшаяся авіябомба».

Няхта з жыхароў пасёлка выпадкова разгаварыўся з афі-

цэрам Алегам Альховікам, які прыехаў сюды ў водпусці, і расказаў яму аб тым, што бомба трапіла ў дом у час ваіны, але не узарвалася. Потым пра яе забылі. Так нікому нікуды і не паведамілі.

Альховік, сам па спецыяльнасці сапёр, успрыняў гэтую вестку з вялікай трывогай. Хто ведае, што здарыцца з бомбай сёння, заўтра, праз год? Нельга такую «начынку» пакідаць пад жылым домам.

«А водпусці? Э, нічога, калі пару дзён і прападзе», — выршыў Альховік і адразу ж накіраваўся ў воінскае падраздзяленне. Далажыў аб усім камандзіру, папрасіў аказаць садзеянне.

Камандзір накіраваў на дапамогу інжынеру надзейных салдат.

І вось пачалася гэта работа — цяжкая, рызыкоўная, але неабходная. Гадзіну, другую, трэцюю напружана дзейнічаюць старшы лейтэнант Альховік і яго памочнікі сержант Грыгор'еў, радавыя Міткewіч і Грушова. Найбольш складанае і небяспечнае старшы лейтэнант ро-

біць сам. Ачышчаную ад грунту бомбу ён беражліва, нібы дзіця, перавяжае м'яккай моцнай вярхоўкай...

Колькі часу прайшло, пакулы даставалі бомбу з пад'язмелля, сказаў цяжка. Нарэшце яна на адкрытым грунце. Спецыяльна абсталаваная машына аязе смертаносны груз у бяспечнае месца, каб там падарваць.

Людзі, якія на час небяспечнай аперацыі пакінулі свае кватэры, вяртаюцца ў дом. І кожны з іх горача дзякуе воінам.

«Добрай славай пакрылі свае імяны і простыя салдаты Алесь Жыдковіч і Міхаіл Азерны. Здарылася гэта напярэднядні Новага года на невялікай, але глыбокаводнай рэчцы».

Марыя Базілевіч са сваёй шасцігадовай дачушкай вырашыла на працягу года перабрацца на другі бераг. Вось і здарылася бяда. Лёд не вытрымаў, і двое, амаль на сярод рэчкі, праваліліся ў спадзёўную ваду. Здавалася — пачобіць неминуча.

І, як чуд, прыйшло выратаванне. Непадарожна ад месца гэ-

тай трагічнай падзеі з'явілася ваенная машына. Гэта салдаты вярталіся з чарговых заняткаў. Яны адразу ж заўважылі нешта незвычайнае на рэчцы. Двое з іх — Жыдковіч і Азерны — першымі выскачылі з кузава і што было сіл кінуліся на выратаванне тонучым.

Вось яны ўжо ля берага і бабачы, як у нейкіх дзясці кроках ад іх бездапаможна чапавецца за кромку хрусткага льду жанчына, а за шыю яе трымаецца дзяўчынка з непакрытай галоўкай. Скінуўшы шынля і звязавшы рамяні, салдаты па-пластунску папаўзілі да тонучых.

Метр, яшчэ метр, яшчэ... А лёд ля самай палонкі трашчыць, гнецца. Наперадзе трымаючы за ногі, Міхаіл.

І вось ужо адабелай рукою жанчына халавецца за канец рэменя...

«Дзяўчынка! Хоць бы дзяўчынка не адравалася ад маці», — трывожна ўсплывае думка.

Яшчэ паўметра, і Алесь ру-

кой дацягваецца да кайнера дзіцячага паліто...

Добра працавалі воіны Н-скага падраздзялення на берагах шумнай і быстрой рэчкі. І вось мост гатовы. Моцны, на славу пабудаваны мост. На яго адкрыццё сабраліся воіны падраздзялення, прадстаўнікі мясцовых савецкіх і партыйных арганізацый, калгаснікі.

Адбыўся кароткі мітынг. Камандзір падраздзялення паведаміў, што па рашэнню камандавання мост перадаецца ў распараджэнне мясцовых савецкіх улад. Прысутныя радыся сустрэкаюць гэта вестку.

Выступаюць старшыня райвыканкома і старшыня сельскага

Савета. Яны горача дзякуюць воінам за такі падарунак.

Перарэзана чырвоная стужка, і праз новы мост з аднаго берага ракі на другі праезджаюць павозкі, аўтамашыны, трактары.

...Салдат. Чалавек у шэрым

шынялі, ён — гордасць народа. Ён яго верны слуга і абаронца.

Не, не баяцца савецкія людзі ў сваёй краіне чалавека з ружжом, а бязмежна любяць яго, вераць яму. Ён заўсёды і ва ўсім ім сябар і брат.

М. ПАРШЫН.

Даўняя дружба звязвае воінаў Беларускай ваеннай адрогі і артыстаў Мінска. Вось і сёння дзеячы мастацтва сталіны рэспублікі прыехалі ў адну з часцей БВА.

Фота К. ЯВОРСКАГА.

ІХ БЫЛО ТРЫЦЦАЦЬ СЕМ... 3 ДАПАМОГАЙ НАВУКІ

Іх было трыццаць сем... Бяспрашных, гордых, смелых духам! Трыццаць сем слаўных дачок нашага народа ў маі 1944 года ў далёкай Францыі, паладзіўшы дзёрэжкі ўсеіх з фашыскага канцлагера Эравілі, стварылі партызанскі атрад і сталі быць акупантаў.

Гэта быў, бадай, адзін з гісторыі партызанскага руху (не толькі ў акупіраваных краінах Еўропы, але і на часова захопленых землях нашай краіны) атрад, які склаўся з альных жанчын. Самой старэйшай, Разалі Захаравне Фрэдзон, тады было каля 30 год. Фашысты арыштавалі яе ў Мінску, куды яна прыйшла як сувязная партызанскага атрада. Яна прайшла праз многія лагеры ў розных краінах Еўропы. І, нарэшце, Эравілі, на пачатку нашых ухадзе Францыі, у раёне былой лілі Мажыно.

18-гадовай дзяўчынай да сувязі з партызанамі была схоплена і кінута ў Луцкі канцлагер Шура Уладзімірава; адтуль не перакідвалі ў лагеры Турава і Апопка, а потым павезлі ў Польшчу. Тут яна спрабавала ўчыць, але не хопілі і выслалі ў Эравілі...

Партызанку аднаго з атрадаў Пскоўскай вобласці Ганіну Міхайлаўну захапілі ў палон у 1942-м, яна таксама павяла ў некалькіх лагерах, была ў Бухенвальдзе, а ў пачатку 1944 года яе прывезлі ў Францыю.

Надзя Лісавец, адразу ж як Мінск захапілі фашысты, стала актыўнай удзельніцай падпольнай барацьбы. Па даручэнню аднаго з сакратараў падпольнага гаркома партыі Сцяпана Зайца яна ўладкавалася ў гарадскую ўправу. Ёй даводзілася выконваць розныя партызанскія даручэнні, распусьцюжваць зводкі Савінфарбюро, расклеіваць лістоўкі. Але галоўным і самым цяжкім заданнем Надзежы Лісавец было дастань «аўсвайскі» — бланкі намецкіх пашпартаў. Ой, як патрэбны яны былі партызанам... І гэта заданне Надзя выконвала, хопі і рызыкавала сваім жыццём. Але адзін недарачны вынадак спасваў усё.

Надзежа Лісавец — у руках гестапаўцаў. Ніякіх здэекі і катанні не прымуслі мужную жанчыну выдаць сваіх таварышаў на падполлю. З Мінска збітую, знішчэную Надзю кінулі ў эшалон і накіравалі ў

Берлін у спецыяльны жаночы лагер. Адтуль праз год перавезлі ў Францыю...

Шляхі астатніх патрыятак былі аналагічнымі; усе яны апынуліся за калючым драпам лагера Эравілі, маючы за плячымі добрыя месяцы, а некаторыя і гадзі, палону і лагернага жыцця, калі наогул яго можна было назваць жыццём.

Але тое, што іх чакала ў Эравілі, перажывае ўсе да гэтага часу перажывае. У лагеры былі вязні з многіх краін Еўропы: палкі, чэхі, сербы, рускі, французы і нават негры. Кармілі ўсіх упроголадзе, давалі раз у дзень некую бурду, а пад вечар конаўку пахнучага гнілём эрца-кофе. Нашы савецкія жанчыны жылі ўсе разам, у адным бараку, трымаліся стойка, паказваючы ўсім прыклад.

Непадалёку ад лагера знаходзіліся глыбокія руднікі, дзе некалі здабывалася жалезная руда. Шахты былі стараы, кожную хвіліну ў іх мог адбыцца абвал. Висной фашыска ахова стала праводзіць падрыхтоўчыя работы па аднаўленню шахт. Узмоцнена працавалі водааддільныя машыны. Мясцовыя насельніцтва, ведаючы, што ў шахты ўжо даўно ніхто не спускаўся, спачатку было здзіўлена такой актыўнасцю немцаў. Думалі-гадалі, хто ж пойдзе ў шахты на верную смерць, і за знаходжання смелчакі, ды і за якую плату? І раптам разнеслася чутка: у шахтах будуць працаваць палонныя.

У красавіку пад зямлю былі спущаны першыя партыі палонных мужчын. Але адноіны раніцай вартавы вывелі з баракі ў двор жанчын і праз пракладчыка аб'явілі ім, што цяпер і яны будуць здабываць руду для арміі фюрэра.

К гэтым часу савецкія жанчыны стварылі падпольны камітэт. У склад яго ўвайшлі Рэзніцкая Аня Міхайлаўна, Разалія Фрэдзон і Надзя Лісавец. На адным з пасяджэнняў камітэт вырашыў: сабачыраваць работу ў рудніку, не даваць фашыстам здабываць руду, з якой яны адліваюць гарматы і снарады.

А 1-га мая па рашэнню агульналагернага камітэта ўвесь лагер забаставаў, вязні наладзілі сапраўдную дэманстрацыю. Вось як аб гэтым успамінае Ніна Аляксеева: «Раніцай 1-га мая нас усіх, мужчын і жанчын, як звычайна пад каноем, павялі на работу ў шахту. Вялі спачатку

Успамінаючы мінулае

лесам, надвор'е было цёплае, сонечнае... І тут мы, дзяўчаты, успомнілі нашы вясёлыя майскія святы, нашы стройныя калоны і, амаль не згаварваючыся, высокая ўзняўшы галовы, запелі:

Утро красит нежным светом Стены древнего Кремля, Просыпаются с рассветом Вся Советская земля!

Мы пелі гучна, крок арабуйся шчэрдзім, пярэгі нашы сітэскаліся. У калоне разам з намі шлі вязні з іншых краін, і яны спачатку баяліся, а потым усё больш гучна запелі разам з намі, слоў яны не ведалі, але мелодыя ім спадабалася. У гэтыя хвіліны яны адчувалі сябе лужыцкімі, моцнымі і бяспрашнымі. Вартавы нічога не маглі зрабіць іх патрэбы не дзейнічалі на нас. Над калонай узвіўся чырвоны сцяг (які потым вынаўся, хустка адной з нашых дзяўчат).

Зразумела, ні аб якой рабоце мы не маглі быць і размовы; напалоханы канвой павярнуў усю калону назад. Так мы і ўвайшлі ў лагер з песняй. На абед мы не атрымалі сваёй бурды, а на вячэру — кофе. А пад вечар у барак зайшлі гестапаўцы і старшы з аховы паказалі ім «зачышчывак». Схапілі Клану Чарнову, Соф'ю Байкову, Ніну Агашкову, узлі і мяне. Нас усіх пагалоілі і пасадзілі ў кар'еры-адзіночкі, перасталі карміць, давалі толькі патрабаванню ўсяго лагера нас вынаўсіці, і мы зноў былі сярэд сваіх сябровак...

А тым часам Надзежа Лісавец і «цёця Кая» (Разалія Фрэдзон) устанавілі сувязь з французскімі камуністамі. Адзін з іх Жорж Манье (ён працаваў у лагера механікам) паведаміў, што іх падпольная група акажа садзеянне на ўі-

ках з лагера. І вась па рашэнню агульналагернага камітэта на 5 мая былі назначаны ўдзкі. Яны ўдаліся: 27 мужчын і 37 жанчын вырваліся з фашыскай няволі. З дапамогай французскіх праваднікоў пачалі прапрацаваць у партызанскі атрад.

Шура Уладзімірава аб гэтым расказвае так: «Шлі тры ночы, накіроўваючыся ў партызанскі атрад «Сталінград», але ў гэтыя дні яго раптоўна атакавалі фашысты, і партызаны вымушаны былі з баямі адыходзіць усё далей ад нас. Тады вырашылі арганізаваць свой атрад. Усеіхныя мужчыны ўліліся ў французскі атрад, а мы, 37 савецкіх жанчын, арганізавалі свой. Імя яму далі самае дарагое для нас — «Радзіма». Гэта было 10 мая 1944 года.

Камандзірам атрада мы абралі бяспрашную і валаўную Надзю Лісавец. Зброя была ў нас толькі тая, што пакінулі праваднікі: адзінаццаць старых вінтовак і некалькі дзесяткаў патронаў.

Атрад сумесна з іншымі пачаў дзейнічаць у лясах у раёне гарадоў Вердэн і Дэйжон...

Працягвае апавяданне Надзежа Лісавец: «Мы дзейнічалі сумесна з маці, удзельнічалі ў правядзенні дыверсій на чыгунках, хадзілі ў разведку, аказвалі медыцынскую дапамогу. У баях здабывалі сабе зброю, ежу і адзенне. Жылі ў лясных гушчарах, спалі ў буднаках.

У атрадзе былі: баявая група, якую ўзначальвала Надзя Дзераш, санітарная група — старшай была Марыя Андрыеўская, якая яшчэ да ваіны працавала медсестрай, гаспадарыца — яе ўзначальвала Шура Уладзімірава».

Аб адным з баявых эпизодаў успамінае Ніна Аляксеева: «Група пад кіраўніцтвам Надзі Дзераш у канцы мая працягла дзёрэжкую аперацыю, у выніку якой без страт з нашага

боку былі захоплены ў палон пяць да збоў узброеных эсэсвайцаў. Калі іх прывялі ў рашчынне атрада і развалілі вочы, яны былі страшэнна здзіўлены, што іх узлілі ў палон жанчыны...»

Атрад савецкіх жанчын паспяхова змагаўся з гітлераўцамі. У ліпені 1944 года, калі аўгала-амерыканскай войскай высадзіліся ў Францыі, усе партызанскія атрады былі аб'яднаны ў французскія ўнутраныя ўзброеныя сілы. На базе атрада «Радзіма» і іншых атрадаў створаны партызанскія б'яты, а пятыя яго роты былі прызначаны Надзежа Лісавец. Ёй было прысвоена воінскае званне лейтэнанта Французскай арміі Супраціўлення. А ўсе дзівачы з атрада «Радзіма» атрымалі пасведчанні добраахвотнікаў.

А потым была радасць перамогі, імчаслівае вяртанне на Радзіму.

Які далейшы лёс 37-мі адважных жанчын?

У вылога камандзіра атрада лейтэнанта Французскай арміі Супраціўлення Надзежы Іосіфаўны Лісавец сёння сям'я мірнай прафесіі — яна інжынер-будульнік, ёй прысвоена званне «Заслужаны будульнік БССР».

Далека на Урале ў Капееўскай жыве і працуе Ніна Міхайлаўна Аляксеева. Яна — паважана ў горадзе чалавек, член бюро гаркома КПСС, а прапуе памочнікам галоўнага інжынера трэста «Капееўскага».

Марыя Іванаўна Андрыеўская працуе па сваёй раіейшай спецыяльнасці, яна медсестра ў дзіцячай паліклініцы Мінска. Надаўна ёй быў уручэн медаль «За адвагу» за работу ў падполлі 1941-42 гг. Аляксандра Мікалаеўна Уладзімірава і Галіна Аляксееўна Дзямянава — зямлячкі, яны жывуць і працуюць у пасёлку Талмачова Ленінградскай вобласці.

Цяпер жанчыны з атрада «Радзіма» мірна працуюць на роднай зямлі, пад родным небам. Але яны заўсёды памятаюць перажытае, памятаюць і сяброў, з якімі сустраліся на дарогах ваіны і разам змагаўся за свабоду.

А. БЕЛАВУСАУ.

НА ЗДЫМКУ: у дзень Перамогі дзівачы з атрада «Радзіма» прыбраліся, як маглі, і сфагарафаналі на памяць.

ПЕРШАЕ ПРЫВІТАННЕ
У суботу, 14 студзеня, прыходжу я дадому з работы, а жонка радасна кідаецца мне на сустрэч з пісьмом у руках:
— Коля, мы атрымалі адрас твайго брата!
І цяпер, упершыню пасля шматгадовай разлукі, я магу напісаць яму аб сваім жыцці, магу даведацца аб яго справах. Якімі словамі выказаць, як крулілі мяне вашы клопаты? Прыміце ўдзячнасць — ад чыстай душы, ад усяго сэрца.
Калі вы знойдзеце магчымым надрукаваць мае вершы ў газеце, вельмі вас прашу пераслаць нумар братаў як маё першае яму прывітанне:
Часта сняцца мне дні маладыя, што ў нябыт адшлі, адплылі... Не забыць мне палі залатыя і дубровы бацькоўскай зямлі,
Хату родную, выган за вёскай, Ціхі гай, дзе спяваў сававей, і віхуры зімовых завей.
Не забыць мне радзімыя гоні, Свежы водар вясновых начэй. ...Час безлітасна беліць мне скроні і пляцц чым далей, тым хутчэй.
Падхапіце ж, імкліва ветры! Забарыце мяне, караблі! Я хачу дыхаць родным паветрам і прыпасці да любай зямлі.
Ф.Р.Г. М. ПАЦУК.

ЛЮТЫ...

Фотазціод К. АЛЬХОУСКАГА.

Інтэрв'ю з рэктарам Гродзенскага сельскагаспадарчага інстытута Ю. Р. ЯГОРАВЫМ

За гарадскім паркам, там, дзе вуліца Акадэмічна пераарае шлях Пешамайскай, на рагу і размясціўся Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут. Гэта стары прасадзісты будынак з шырокімі гудкімі калідо-рамі, высокімі аўдыторыямі, шматлікімі кабінетамі і лабараторыямі.

Веканыя ліпы, што выцягнулі да неба свае жылістыя рукі-галіны, абступілі яго з двух бакоў. Яны памятаюць, як даўным-даўно (тады ліпы былі маладзёшымі) на гэтым месцы заклалі падмурак, як марудна раслі сены, а потым, калі ўсё было гатова, сюды з'ехалася амаль уся гарадская моладзь. Урачыста адкрывалі ў новым будынку гарадскую гімназію. Было гэта ў 300-гадовы юбілей «дома Раманавых», не-задоўга да першай сусветнай ваіны і вядома, гродзенскія «дабрадзеі» збудавалі яе не для мужчынскіх дзяцей. Тая, ка-му дазволена было тут вучыцца, павінна была стаць апарай трону рускіх цароў...

Галы прашумелі над парадзельмі чупрынамі старых ліп, і сёння ў сценах былой гімназіі слухаюць лекцыі, пра-падуць доследы менавіта «мужыцкіх» дзеці — хлопцы і дзяўчаты з вёсак Прыбужжа і Прыпяччоныя. У інстытут прыходзіць тая, хто любіць змятло, хто прывык сустракаць у полі зялак і варажача дамоў разам з апошнім промнем сонца, для каго гул трактара і пяшчотныя пералівы жаўрука хвілююцца ў адну велічюну і хвілюючую сімфонію вясны. Прыходзіць такія, як Іван Бу-дзевіч, сын калгасніка з вёскі Рэнікі, з-пад Ліды, ці як Хры-сціна Рэзт з сяла Яшкова, што на Маладзечаншчыне. Іх мэл-та — скончыць інстытут і з дз-

— Акрамя таго, што сту-дэнты не павіныць за навуцні-це, яны яшчэ атрымліваюць і стыпендыі за кошт дзяржавы або калгаса. З першага на тры-ці курс — 35 рублёў у месяц, на 4-5 курсах — 40 рублёў. Столькі палоніць дзяржава сту-дэнтам, якія вступілі ў інсты-тут на агульных падставах. А для тых, каго накіраваў на вучобу калгас, стыпендыі на 15 працэнтаў большыя.

Усе студэнты нашага інсты-тута змянуць у інтэрв'ютах.
— Як выдзяляе навуковую работу ў інстытуте?
— З 1960 года пры інстыту-це адкрыта асіпірантура для падрыхтоўкі навуковых кад-раў. Яе ўжо скончылі 18 чла-век. Столькі ж займаецца зараз. Канкандытаткі навукі ста-лі біялогія выхаванні інстыту-та Беларускай Лаўрэнці Мак-гэрскі, Яраслаў Васілюк, Па-вел Рылак.

За гадзі існавання інстытута мы выдалі чатыры тэмы «На-вуковых прац». Імі заняліся ся не толькі ў нашай рэспуб-ліцы, але і ў іншых навуковых цэнтрах Савецкага Саюза. Ву-новыя нашага інстытута ўста-навілі пэныя сувязі з калгас-ам і Польскай Народнай Рэспу-блікай, часта ездзім у гасці ў Беларускае вясновы і пры-язем у сабе польскіх сяброў, Абсалі вотагтам, інжынерамі дасягненні прыносіць кар'е-рысць усім.

— Якія перспектывы нашага інстытута?
— К 1970 году расшыра-нныя прыём студэнтаў. (Між іншым, мы прымаем у асноў-ныя моладзь з заходніх аб-ласцей Беларусі). Штогод вы-пускаем больш за 400 спецыя-лістаў. Для гэтага ў нас ёсць усё падстаў. Нам павінны збудаваны вялікі звазкіныя корпус, на якім уступіць у строй вясновыя дзекі для правядзення навуковых досле-даў. У нашым гарадку з'яві-на яшчэ стадоўна для студэн-таў на 300 месца.

— Вядома, усё гэта — бес-платна. Раскажыце, калі-ласка, пра матэрыяльныя умовы сту-дэнтаў.
— Акрамя таго, што сту-дэнты не павіныць за навуцні-це, яны яшчэ атрымліваюць і стыпендыі за кошт дзяржавы або калгаса. З першага на тры-ці курс — 35 рублёў у месяц, на 4-5 курсах — 40 рублёў. Столькі палоніць дзяржава сту-дэнтам, якія вступілі ў інсты-тут на агульных падставах. А для тых, каго накіраваў на вучобу калгас, стыпендыі на 15 працэнтаў большыя.

Усе студэнты нашага інсты-тута змянуць у інтэрв'ютах.
— Як выдзяляе навуковую работу ў інстытуте?
— З 1960 года пры інстыту-це адкрыта асіпірантура для падрыхтоўкі навуковых кад-раў. Яе ўжо скончылі 18 чла-век. Столькі ж займаецца зараз. Канкандытаткі навукі ста-лі біялогія выхаванні інстыту-та Беларускай Лаўрэнці Мак-гэрскі, Яраслаў Васілюк, Па-вел Рылак.

За гадзі існавання інстытута мы выдалі чатыры тэмы «На-вуковых прац». Імі заняліся ся не толькі ў нашай рэспуб-ліцы, але і ў іншых навуковых цэнтрах Савецкага Саюза. Ву-новыя нашага інстытута ўста-навілі пэныя сувязі з калгас-ам і Польскай Народнай Рэспу-блікай, часта ездзім у гасці ў Беларускае вясновы і пры-язем у сабе польскіх сяброў, Абсалі вотагтам, інжынерамі дасягненні прыносіць кар'е-рысць усім.

— Якія перспектывы нашага інстытута?
— К 1970 году расшыра-нныя прыём студэнтаў. (Між іншым, мы прымаем у асноў-ныя моладзь з заходніх аб-ласцей Беларусі). Штогод вы-пускаем больш за 400 спецыя-лістаў. Для гэтага ў нас ёсць усё падстаў. Нам павінны збудаваны вялікі звазкіныя корпус, на якім уступіць у строй вясновыя дзекі для правядзення навуковых досле-даў. У нашым гарадку з'яві-на яшчэ стадоўна для студэн-таў на 300 месца.

Е. САВЕЛЬЕУ.

ДЗВЕ СУСТРЭЧЫ

АПАВЯДАННЕ

— Камісар Яўсеенка слухае. Арсен Антонавіч прагаварыў гэтую фразу не зусім упэўнена — ён не прывык яшчэ да новай пасады. Ехаў у Вільнюс на месца рэдактара газеты, а назначылі камісарам.

— Гаворыць камэндант горада. Як сябе адчуваеце?

— Дзякую. Пачынаю падрыхтоўку да даклада перад вільнюскай інтэлігенцыяй.

— Гэта добра, але хацелася б, каб вы некалькі дзён пачакалі з дакладам. Мне перадавалі, што некаторыя прадстаўнікі вільнюскай інтэлігенцыі хочучь сустрэцца з вамі. Пазнаёмцеся з людзьмі, іх настроем, і ў вас у дакладзе будучь не агульныя размовы, а канкрэтныя факты.

— Разумна. Калі трэба пакаць прыём?

— Думаю, лепш за ўсё заўтра раніцай.

Роўна ў дзесяць Арсен Антонавіч быў ужо ў кабінце магістрата. Сакратарка і дзюжурны па прыёмнай сядзелі на месцы.

— Добры дзень. А дзе наведвальнікі? — спытаў камісар. — Добрага дня. Званілі. Вось-вось чакаем, — сказала сакратарка.

І сапраўды, наведвальнікі хутка з'явіліся.

Яўсеенка разумеў настаўнікаў, якія жадалі, каб хутчэй адчынілі школы. Артысты маюць рацыю, што хочучь распачаць канцэртную дзейнасць. Але калі прыйшлі ксяндзы, ён троху разгубіўся. Аскетычныя, замкнёныя і сухія, яны былі здзіўлены, што ім дазволілі правіць імшу, але толькі без прапаганды: рэлігія без палітыкі.

Калі прыйшоў чарговы ксёндз у чорнай сутане і на чыстай беларускай мове павітаўся з ім, Яўсеенка зірнуў на яго зацікаўлена.

— Вы, мусіць, дзівіцеся, што я з вамі размаўляю на беларускай, а не на польскай мове?

— Папраўдзе кажучы, вы адгадалі.

— У касцёле святога Міхала ўсё набажэнства правіцца па-беларуску. Бо мы беларусы-католікі, а не палякі.

— Значыць, вы своеасаблівыя пратэстанты.

— Магчыма, і так. Ва ўмовах буржуазнай Польшчы нам трэба было бараніць сваю нацыянальную годнасць.

— І вам гэта ўдалася?

— Безумоўна. Мы не хацелі, каб нас перараблялі на палякаў і патрабавалі ад нас хвалы той дзяржаве, якая прыгнятала нас, якая заігрывала з фашыстамі.

— А што, польскія ксяндзы і цяпер супраць нас?

— Адкрыта яны вам гэтага не скажуць. І выступаць супраць вас не адважацца, але ў душы яны вашы праціўнікі.

— А вы?

— Калі ўлічыць, што вы забараняеце рэлігію і закрываеце касцёлы, дык у маёй асобе вы не знойдзеце прыхільніка.

— Не, вас няправільна інфармавалі.

— Як бы мяне ні інфармавалі, я застаюся з маімі парафіянамі. А наколькі мне вядома, яны вас прызналі. Значыць, і я мушу таксама пагадзіцца з імі і вамі.

— Дзякую за шчырасць.

— Між іншым, некаторыя польскія калегі гавораць, што яны не мяшаюцца ў палітыку, іх справа рэлігія, яны абараняюць боскія правы на зямлі.

— А на самай справе?

— На самай — было інакш. Вы памятаеце, мусіць, калі забілі вашага камандзіра ў час вызвалення Вільнюса, ніхто з іх не пажадаў выдаць забойцу.

— А чаму гэта?

— Таму што яны не хацелі прыняць Савецкую ўладу, яны не прыслуховаліся да думкі народа. Некаторыя з іх казалі, што яны лепш віталі б фашыстаў, чым бальшавікоў. Мы, мае парафіяне і я, не можам з гэтым мірыцца.

І калі Арсен Антонавіч сустраўся зноў з ксяндзам-беларусам — Адамам Станкевічам, ён пераканаўся, што яго словы не разыходзіліся са справай.

...Было гэта ўжо ў час Вялікай Айчыннай вайны. Фашысты тады лютавалі на акупіраванай тэрыторыі. Але Станкевіч і на гэты раз застаўся верным свайму прынцыпу — не адрывацца ад народа. Ён не пайшоў сустракаць фашыстаў хлебам-соллю і ў час імшы не маліўся за Гітлера і не славіў перамогу ворага.

Аднойчы адвечоркам вярнулася з горада старошка Марыля і сказала ксяндзу, што вільнюскае паліцыйнае рабіла аблаву на партызан. Некага з іх паранілі, але злавіць не змаглі.

Ксёндз маўчаў, а потым сказаў:

— Польскія і беларускія нацыяналісты перайшлі да тэрору. Нядобра... нядобра скончаць.

Ужо сцямнела, і, як заўсёды, перш чым зачыніць весніцы, Марыля разам з Адамам Станкевічам абыйшла вакол касцё-

ла. Надвор'е было цёплае і ціхае. Раптам старошка заўважыла, што нешта варушыцца ў хмызняку.

— Прошу ксёндза, глядзіце, ці не хаваецца там хто?

Яны накіраваліся да хмызняку. Там сапраўды былі людзі, здаецца, трое.

— Прошу ксёндза, напэўна, гэта яны, партызаны.

— Хто вы? — спытаўся Адам Станкевіч.

— Вам ужо казалі.

— Што вам трэба?

— Просім у вас сховішча.

— Прошу ксёндза, — сказала Марыля, — трэба хаваць хлопцаў.

— Не вучыце. Зачыніце весніцы. І добра паглядзіце навокал.

Марыля асцярожна абыйшла навокал касцёла, хаты і панадворка.

У гэты час Адам Станкевіч распытваў партызан.

— А чаму вы трапілі да мяне?

— Людзі нам казалі, што вы не выдадзіце нас фашыстам.

— Аб гэтым і гаворкі быць не можа.

— Нам бы папіць, трохі пад'есці, і мы зноў бы прыцемкамі рушылі.

У гэты час якраз падыйшла Марыля.

— Ціха. Можна хаваць людзей, — і яна працягнула ключы ксяндзу.

— Дзіце за мной, — сказаў ксёндз.

Ён адчыніў заднюю дзверку касцёла і першы падаўся ў скляпенні, а за ім рушылі партызаны. Адзін з іх моцна накульгаваў. Марыля прынесла ежу і хутка выйшла з ксяндзам, замкнуўшы дзверы касцёла.

— Пані Марыля, — Адам Станкевіч паглядзеў на гадзіннік. — Хутка будзе ісці начны нямецкі патруль. Стаўце вячэру на стол.

Яна наліла дзве шклянкі малака. Адрэзала дзве лустачкі шэрага хлеба. І раптам пачула моцны грукат у браму. Адчыніла весніцы.

— Чужых няма?

— Не, — адказала Марыля.

— Не мані, старая, — пераклаў паліцыйнае рэпліку тлустага немца, што пыхкаў цыгарэтай.

Патруль зайшоў на двор. На ганак выйшаў Адам Станкевіч. Тоўсты махнуў рукою, і патруль падаўся на вуліцу.

Апоўначы пайшлі, ціха развітваючыся, і партызаны. Ксёндз сказаў:

— Я пазнаў вас, камісар Яўсеенка. Спадзяюся, што мы яшчэ прадоўжым нашу гутарку ў лепшы час.

Алесь ЕСАКОЎ.

У Мінску праходзіць фестываль самадзейнага тэатральнага мастацтва, прысвечаны 50-годдзю Вялікага Кастрычніка. Драматычны калектыў дома культуры тонкасуконнага камбіната паказвае спектакль па вядомай п'есе народнага пісьменніка БССР Кандрата Крапівы «Уто смеяцца апошнім». НА ЗДЫМКУ: сцена са спектакля. У ролях: Туляга — П. МАЗУРЫН (злева), Чарнаўс — А. МАСЮК, Вера — В. МЕЛЬНИК. Фота І. ЗМІТРОВІЧА.

АПЕРАТАР СЛАВУТАГА ФІЛЬМА

Чатырнаццацігадоваму Эдуарду ў дзень нараджэння бацька падарыў фотаапарат. Хлопчык не разлучаўся з новай «цачкай», робячы вельмі някескія партрэты сяброў і здымкі славуных мясцін свайго роднага гарадка — Лібавы. Ненадалёку жыў нейкі прафесар Грэнцінг — уладальнік «Студыі фота і жываніскі». Захоплены фатаграфіяй хлопчык наступіў да яго вучнем.

Аднойчы Грэнцінг прывёз з Парыжа туга абвязаную вяроўкамі вялікую скрыню. Адтуль быў асцярожна выняты новы апарат «Пятэ», трапіна названы за сваю грукаткасць і нязграбнасць «вярблюдам». У навагоднюю ноч (ішоў 1914 год) Грэнцінг падарыў гэты апарат аднаму з самых здольных малых майстроў — Эдуарду Тысэ. Праз некаторы час на экране лібаўскага кінематографа глядачы ўбачылі малюнк жыцця роднага горада.

У 1915 годзе, у разгар імперыялістычнай вайны, адважны кінааператар лятаў на легендарным аэраплане «Ляля Мурамец», здымаючы баявыя дзеянні на фронце. Аднойчы нямецкі аэраплан «Чорны альбатрос» вышырнуў з воблакаў і збіў «Лялю Мурамеца». Пілот разам з кінааператарам упалі ў бялота, і на іхчасе, абодва засталіся жывыя.

Пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі Тысэ з уласцівай яму энергіяй уключыўся ў будаўніцтва новага жыцця. Здымаў рабочых, чырвонаармейцаў; у кінаархівах дзёржэфільмфонда зберагаюцца плёнкі Тысэ, захаваўшыя жывое аблічча Уладзіміра Ільіча Леніна.

У грамадзянскай вайне гартаваўся і мужнеў аператарскі талент Эдуарда Тысэ. Разам з Першай Коннай Арміяй ён прайшоў увесь яе шлях. Аднойчы ў Керчы, у час бою, аператар прыладзіўся са сваім «вярблюдам» у танку, які ішоў наперадзе чырвонаармейскіх падраздзяленняў, і зафіксаваў самыя яркія моманты атакі. У парыве натхнення ён нават не заўважыў, што цудам выратаваўся ад смерці. У некалькіх месцах танк быў прабіты снарадамі з цяжкіх марскіх гармат.

Пасля грамадзянскай вайны Тысэ ствараў дакументальныя і хранікальныя фільмы аб аднаўленні краіны, аб яе першых будоўлях.

У 1924 годзе адбылася падзея, якая адыграла вялікую ролю ў жыцці аператара. Эдуарда Казіміравіча пазнаёмілі з маладым мастаком і рэжысёрам Сяргеем Міхайлавічам Эйзенштэйнам, які з тэатра тады перайшоў працаваць у кіно.

Першай сумеснай работай Эйзенштэйна — рэжысёра і Тысэ — аператара з'явілася пастапоўка кінафільма «Стачка». Па майстэрству і тэхніцы здымкаў фільм лічыўся найлепшым у СССР і адным з лепшых у сусветнай кінематографіі. А ўслед за «Стачкай» быў створаны шэдэўр сусветнай кінематографіі — фільм «Браняносец «Пацёмкін»». Гэты фільм сустрэлі з захапленнем кінагледачы ўсяго зямнога шара. Сусветная прэса паставіла яго ў цэнтр увагі. На Парыжскай выстаўцы мастацтваў «Браняносец «Пацёмкін» атрымаў самую высокую ўзнагароду — «Супер-гран пры».

— Мне вельмі хочацца бачыць вас аператарам аднаго з маіх фільмаў, — сказаў Тысэ Чарлі Чапліну.

У 1931—32 гг. С. Эйзенштэйна, Г. Аляксандраў і Э. Тысэ, знаходзячыся ў творчай камандзіроўцы ў ЗША і Мексіцы, здымалі фільм «Хай жыве Мексіка». Вярнуўшыся з-за мяжы, Эйзенштэйна заняўся працай у кінаінстытуце, а Тысэ праз нейкі час атрымаў запрашэнне ад другога славутага савецкага рэжысёра — А. Даўжнікі, з якім яго звязала на доўгія гады моцная дружба і плённае супрацоўніцтва.

А. СЛЕСАРЭНКА.

ДА СВЯТА

Калі пад'язджаеш да вёскі Серабранка, што ў Рагачоўскім раёне, яшчэ здалёку відаць белакаменны двухпавярховы будынак. Гэта новы клуб, які вось-вось гасцінна расчыніць дзверы перад жыхарамі вёскі. У ім глядзельная зала на 350 месца, кінастацыянарная ўстаноўка, пакой для заняткаў гурткаў мастацкай самадзейнасці. Тут жа размесціцца бібліятэка з чытальнай залай. Гэтакі ж клуб неўзабаве расчыніць дзверы ў вёсцы Халочка Чачэрскага раёна.

Гомельскае абласное ўпраўленне культуры паведамляе:

— Сёлета ў вёсках вобласці за сродкі калгасаў і саўгасаў будзе пабудавана 85 клубаў — амаль у два разы больш, чым летась. У Брагіне, Калінкавічах і Гомельскім раёне будуцца дамы культуры. Да кастрычніцкіх свят мяркуецца закончыць будаўніцтва цырка ў абласным цэнтры. Яго глядзельная зала разлічана на дзве тысячы месца.

ЦЕПЛА ПРЫМАЛІ НЯДАУНА У СЯБЕ У ГАСЦЯХ ПРАЦОУНЫЯ МІНСКА АРТЫСТАУ УРАЛЬСКАГА НАРОДНАГА ХОРУ.

С ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ МИССИЕЙ В

БЕРЛИН

(Продолжение. Начало №№ 1—4, 6).

Валентин БЕРЕЖКОВ

Были веские основания ставить этот вопрос с такой настойчивостью. Правящие круги Финляндии в то время откровенно заявляли, что считают мир, заключенный с Советским Союзом в марте 1940 года, лишь «перемирием», передышкой, которую, дескать, следует использовать для подготовки к новой войне против Советской страны, причем на этот раз уже совместно с гитлеровской Германией.

В октябре 1940 года правительство Рюти-Таннера заключило с Берлином соглашение о размещении германских войск на финляндской территории. В это же время в Финляндии начала осуществляться кампания по вербовке шоколадчиков. Их отправляли в Германию, где в дальнейшем предполагалось сформировать так называемый «финский эсэсовский батальон».

Все эти приготовления давали основание считать, что Гитлер при пособничестве тогдашних правителей Финляндии хочет использовать эту страну в качестве плацдарма для операций против Советского Союза. Действительно, к моменту нападения гитлеровской Германии на Советский Союз на севере Финляндии была сосредоточена армия в составе четырех немецких и двух финских дивизий. Ее задача заключалась в том, чтобы оккупировать Мурманск. Южнее — от озера системы Оулуярви до побережья Финского залива — были развернуты Карельская и Юго-Восточная финские армии в составе 15 пехотных дивизий (одна из них немецкая), двух пехотных и одной кавалерийской бригады. Эти армии продвижением к Ленинграду и реке Свирь должны были содействовать немецкой группе армий «Север» в захвате Ленинграда. Когда Гитлер вероломно вторгся в пределы Советского Союза, германские войска вместе с финскими «братьями по оружию» пересекли советскую государственную границу и с территории Финляндии...

Но вернемся к переговорам в имперской канцелярии. Дискуссия вокруг германских войск, размещенных в Финляндии, накалила атмосферу, что никак не входило в расчеты гитлеровцев. Риббентроп, считая, видимо, нужным как-то разрядить обстановку, несколько раз порывался вставить слово, но не решался перебить Гитлера. Он то и дело приветствовал с кресла, чтобы обратить на себя внимание. Наконец Гитлер заметил беспокорство рейхсминистра и сделал жест рукой, как бы приглашая его включиться в беседу.

— Разрешите, мой фюрер, высказать соображение на этот счет, — начал Риббентроп. Гитлер утвердительно кивнул и, вынув из кармана черных брюк большой платок, провел им по верхней губе. Риббентроп продолжал:

— Собственно, нет оснований делать из финского вопроса проблему. По-видимому здесь произошло какое-то недоразумение.

Гитлер воспользовался этим замечанием и быстро переменял тему. Он предпринял еще одну попытку вовлечь советскую делегацию в дискуссию о разделе сфер влияния.

— Давайте лучше обратимся к кардинальным проблемам современности, — сказал он примирительным тоном. — После того как Англия потерпит поражение, Британская империя превратится в гигантский аукцион площадью в 40 миллионов квадратных километров. Здесь для России открывается путь к действительно теплomu океану. До сих пор меньшинство в 40 миллионов англичан управляло 600 миллионами жителей империи. Надо покончить с этой исторической несправедливостью. Государствам, которые могли бы проявить интерес к этому имуществу несостоятельного должника, не следует конфликтовать друг с другом по мелким, несущественным вопросам. Нужно без отлагательства заняться проблемой раздела Британской империи. Тут речь может идти прежде всего о Германии, Италии, Японии, России...

Советский представитель заметил, что все это он уже слышал вчера, что в нынешней обстановке гораздо важнее обсудить вопросы, ближе стоящие к проблемам европейской безопасности. Помимо вопроса о германских войсках в Финляндии, на который Советское правительство по-прежнему ждет ответа, нам хотелось бы знать о планах германского правительства в отношении Турции, Болгарии и Румынии. Советское правительство считает, что германо-итальянские гарантии, предоставленные недавно Румынии, направлены против интересов СССР. Эти гарантии должны быть аннулированы.

Гитлер тут же заявил, что это требование невыполнимо. Тогда Молотов поставил такой вопрос:

— Что сказала бы Германия, если Советский Союз, учитывая свою заинтересованность в безопасности района, прилегающего к его юго-западным границам, дал бы гарантии Болгарии, подобно тому, как Германия и Италия дали гарантии Румынии?

Это замечание вывело Гитлера из равновесия. Он визгливо прокричал:

— Разве царь Борис просил Москву о гарантиях? Мне ничего об этом не известно. И вообще об этом я должен посоветоваться с дуче. Италия тоже заинтересована в делах этой части Европы. Если бы Германии понадобилось искать повод для трений с Россией, то ей для этого можно было бы найти такой повод в любом районе, — угрожающе добавил Гитлер.

Советский представитель спокойно возразил, что долг каждого государства — заботиться о безопасности своего народа так же, как и о безопасности соседних дружественных стран. Именно из этого исходит Советское правительство в своей внешней политике, будучи, в частности, обеспокоено и тем, чтобы связанная историческими узлами с нашей страной Болгария сохранила свою самостоятельность и не была бы втянута в опасный конфликт. Тем самым советский представитель недвусмысленно давал понять Гитлеру, что Советское правительство выступает в защиту Болгарии от уже нависшей над ней тогда угрозы фашистской оккупации.

Затем советский делегат перешел к другим вопросам. Он сказал, что в Москве весьма

недовольны задержкой с поставками важного германского оборудования для Советского Союза. Такая практика тем более недопустима, поскольку советская сторона точно выполняет свои обязательства по советско-германским экономическим соглашениям. Срыв ранее согласованных сроков поставки германских товаров создает серьезные трудности.

Гитлер снова стал изворачиваться. Он заявил, что германский рейх ведет сейчас с Англией борьбу «не на жизнь, а на смерть», что Германия мобилизует все свои ресурсы для этой окончательной схватки с британцами.

— Но мы только что слышали, что Англия фактически уже разбита. Какая же из сторон ведет борьбу на смерть, а какая — на жизнь? — спросил Молотов.

Водарилась напряженная тишина. Риббентроп заерзал в кресле и с беспокойством посмотрел на Гитлера. Потом перевел сосредоточенный взгляд на свои руки, лежавшие на столе. Пальцы его слегка вздрагивали. Хильгер, весь вытянувшись, замер в кресле. Шмидт перестал писать, но так и застыл, склоненный к листу бумаги. Видимо, все они ждали истерического взрыва Гитлера. Но тот овладел собой и сделал вид, что не замечает иронии. Однако в его голосе чувствовалось еле сдерживаемое раздражение, когда он ответил:

— Да, это так, Англия разбита, но еще надо кое-что сделать...

Затем Гитлер заявил, что, по его мнению, тема беседы исчерпана и что, поскольку вечером он будет занят другими делами, завершит переговоры рейхсминистр Риббентроп.

После этого Гитлер распрощался со всеми, каждый раз поднимая руку в фашистском приветствии.

Так закончилась последняя встреча советской делегации с Гитлером. Стало ясно, что Гитлер не пожелал считаться с законными интересами Советского Союза, диктовавшимися требованиями его безопасности в Европе. Но о том, что гитлеровское правительство задолго до берлинской встречи приняло решение напасть на Советский Союз и вело практическую подготовку к этому, тогда, конечно, не было известно.

(Продолжение следует).

ПШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ПШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ПШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Калі я думаю аб тым, што чыняць амерыканскія агрэсары ў В'етнаме, у вачах робіцца цёмна, а на сэрцы цяжка. «Міласэрныя» амерыканцы скідаюць на Паўночны В'етнам разам з бомбамі лістоўкі. Нам невядома, аб чым гаворыцца ў іх, напэўна, аб тым, як маліцца амерыканскаму богу. А трэба было б в'етнамцам над Злучанымі Штатамі раскідаць лістоўкі прыкладна такога зместу:

«Мы, жыхары маленькай краіны, звяртаемся да вас, малых амерыканцаў: за што забіваеце вы нашых дзяцей, за што спусташаеце нашы палі і руйнуеце гарады? Ці ж мы вас пакрыўдзілі або віны якія долары? Вы лічыце сябе культурнымі людзьмі, і мы звяртаемся да вас, як да культурных людзей, якія яшчэ могуць знайсці сваё згубленае сумленне. Нават дзікіх крыважэрных звяроў вучаць быць ласкавымі.

Мы змагаемся за жыццё, а вы за долары. Але гэтыя долары не прынясуць вам шчасця, бо заўжды будуць нагадваць аб пакутах нявінных людзей, а медалі, якімі вы ўпрыгожыце свае грудзі, будуць заплямлены крывёю старых, жанчын і дзяцей.

Яшчэ раз просім вас: пакіньце нашу краіну і вяртайцеся дадому і там змагайцеся за свабоду, якая знаходзіцца на краі пагібелі».

Іван ГІЛЕУСКІ.

ЗША.

ПШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ПШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ПШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

ФЕЛЬЕТОН

БУРЧАМЕЛІН НА ЭМІГРАЦЫІ

Шчыра кажучы, гэты чалавек надакучыў мне больш, чым горкая рэдзька. Толькі прыдэш з работы, прыляжаш к крыху адпачыць, як ужо чуеш стук кічка і беспамылкова ведаеш, хто ідзе і што ўжо 18 гадзін.

Але аднойчы ён парушыў традыцыю. Прышоў раней і быў чымсьці ўсхваляваны. На гэты раз не пачуў яго трафарэтнага: «Як справы?». Яшчэ не аддыхаўшыся як след, ён выпаліў: «Чулі?»

«Ну, зноў пачне», — падумаў я. Амаль кожны раз, наведваючы мяне, ён доўга і манатонна расказваў аб усіх падзеях, што адбываліся ў Нью-Йоркскім «рускім зарубежжы», хоць гэта цікавіла мяне не больш, чым ваўка капуста. З нейкай невываральнай крыніцы выцягваў ён розныя гісторыі з жыцця рускіх князёў і княгін, манархістаў і анархістаў. Словы «рускае зарубежжа» ён вымаўляе з асаблівай шматзначнасцю. Эмігрантаў, што не плявузгаюць на радзіму, ён не лічыць за людзей.

Вось такі мой сусед, празваны эмігрантамі Бурчамеліным. Ды я і сам забыў яго сапраўднае прозвішча.

— Чулі, — паўтарыў сусед, — які бюджэт Саветы зацвердзілі?

— Чуў, — адказаў я. — Большасць сродкаў выдзяляецца на паліпашэнне дабрабыту народа. — А якая карысць нам з гэтага?

Некалькі мінут ён сядзеў моўчкі. Потым зноў заўважыў: «Чулі? Нядаўна ў «доме вольнай Расіі» адбылося пасяджэнне, на якім князь Беласельскі абвясціў аб падтрымцы рускім зарубежжам у Нью-Йорку вайны амерыканцаў у

В'етнаме. А гэта ж вайна супроць камуністаў. Больш бы такіх князёў...

Праз хвіліну маўчання зноў зарыпеў голас госьця:

— А руская калонія ў Лейквудзе балі ладзіць. Хутка прыдзецца годдзе Саветаў, а яны танцулькамі займаюцца... Гэта ж выходзіць, дарэмна прайшло паўвека нашых намаганняў. Што ні кажу, мала засталася патрыётаў матухны-Расіі. Толькі на князя Беласельскага і надзея.

Стары нешта ўспомніў, пачухаў патыліцу і з усмешкай дадаў:

— Праўда, і ён не чысты на руку. Не робіць справаздачы аб сабраных сродках.

— А ці шмат набраў Беласельскі добраахвотнікаў у В'етнаме? — запытаў я.

— Мы ўжо адважалі сваё, — уздыхнуўшы, адказаў Бурчамелі. — Мой асабісты ўклад у вызваленне Расіі будзе іншага характару.

— Шкава, — заўважыў я.

— Перш чым вызваляць, трэба мець канстытуцыю будучай Расійскай дзяржавы. Інакш, што мы далімі народу, калі прыдзем? Вось я і хачу, каб вы дапамаглі мне распрацаваць праект такой канстытуцыі.

— Але ж у мяне няма вопыту па гэтай частцы, — спрабаваў я супярэчыць.

— Шкада. А то гэта вельмі паскорыла б справу вызвалення, — сказаў Бурчамелі і пайшоў дамоў.

Вось так ужо паўвека ён «звяргае» бальшавікоў, робіць «перавароты» ў Расіі, не заўважаючы таго, што над ім смяюцца людзі.

М. САРОКІН.

ЗША.

«МЫ ИМ НЕ СДЕЛАЛИ ЗЛА»

(ПО СТРАНИЦАМ ГАЗЕТ)

— Ты, Иван... — оскорбляли юнцы пожилого человека.

«Да, я Иван, которого китайский народ назвал бескорыстным другом».

И вспомнил железнодорожник, как по этим же путям шли в Китай эшелоны с оборудованием для новых заводов, шахт, электростанций, и подумал:

«Много помог вам Иван в тяжкую минуту. От себя отнял, с братьями поделился...»

Поезд тронулся и медленно поплыл вдоль перрона. Железнодорожник поднялся на ступеньку вагона.

Хунзэйбины бежали за поездом и плевали, но ветер возвращал плевок им в лица.

«Ничего, ничего, — думал железнодорожник: — Все это пена и мусор на гребне волны. Люди все же не забывают ни зла, ни добра. А мы им не сделали зла».

Поезд Москва—Пекин остановился на китайской станции. Из вагона на перрон вышел пожилой кондуктор и стал, как ему полагается, у ступенек. Тотчас же его обступили хунзэйбины и, раскрыв книжечки Мао Цзэ-дуна, начали выкрикивать цитаты. Железнодорожник стоял молча и только глаза его говорили: «Ну, чего горланите. Ведь не глухой я...»

Из-за спин первого ряда хунзэйбинов высунулось озлобленное лицо юнца:

— Фашист, фашист...

Железнодорожник посмотрел иронически на крикуна.

«Фашист. «Дружил» я с ними всю войну. Две пули и осколок получил на память. И от Квантунской армии, которую гнал потом с этой земли, по которой ты ходишь сейчас, имею «награды»...

Из-за спин в другом месте появилось новое, очень похо-

Сяргей Панізнік

На Беларусі
сінеюць азёры,
над Беларуссю —
сінія зоры.
Вечар агністы,
ў паўнеба світанне.
Тут з маёй доляй вячэстай
спатканне.
Над Беларуссю —
срэбраны ветах,
і Беларусь мая —
папараць-кветка.
Гэта сыны ёй
наканавалі,
тыя,
што маці сваю шанавалі.
Каб не згасала імя дарагое,
азёрнае,
баравое,

каб з нашых песень
шэрыя гусі
неслі у выраі
граі Беларусі.

ДЗЕВЯЦІВЕКАВОМУ
МІНСКУ

Стагоддзямі браззіла у скляпеннях.
І вось аднойчы вынеслі наверх
віно Менеска.
Падперазаныя тугімі рамянямі,
стаялі цэбры ў немаце ўрачыстай.
І вечка, прыцярушанае пытлем,
данесла дотык пальцаў млынара.
Іграйце, гуслі гучныя, хвалу
віну Менеска на сяброўскім вечы,
і першай чарцы у руках нашчадкаў,
і тосту першаму, —
яго старэйшы скажа.
Хай сёння Мінск адчуе смакату
і даўноі сёваю наталіцца.
І той, хто раўнадушшам
запалонены, —

хай паспрабуе з келішка віна.
Яно растопіць леднікі знявару,
яно узбудзіць прымерак вжкоў!
І зноў славянскія зайграюць гуслі
на скрыжаванні велічных дарог.

Мае зямляне!
З вамі я жыўу
на ласкавай і ветлівай планеце.
І тут я патаемна
на прымеце
трымаю для паэзіі паляну.

І з ёй адно імя
даўно нашу я,
і з вернасцю удзячнага нашчадка
я з ёй дзялюся цёплымі дажджамі
і вышытай узорамі кашуляў.

Я той паляны
да канца жыхар.
Адданасцю такою ганаруся.
Надарыцца лабыць у Беларусі —
у госці запрашаю вас,
зямляне.

МІНСК, ГОД... 1967-ы.

Фота А. КАЛЯДЫ.

ЖЫВЫЯ ПОМНІКІ

Іх наставіла сама прырода. Гэтыя перукатворныя помнікі раскіданы па ўсёй тэрыторыі Беларусі як сведчанне велізарнай жшццесвярджалнай сілы і прыгажосці роднай прыроды.

Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па ахове прыроды ўзяў на ўлік звыш 50 рэдкіх і векавых дрэў, аб'явіўшы іх помнікамі прыроды, якія знаходзяцца пад аховай дзяржавы.

У лік помнікаў асабліва многа трапіла дубоў. Гэтыя дрэвы-волаты здзіўляюць сваім узростам, памерамі ствала і кроны. Першыя бадай, можна адлічыць «цар-дубы», як яго называюць мясцовыя жыхары, які расце на тэрыторыі Пажэжін-

скага лясніцтва Брэсцкай вобласці. Дрэва-волат мае рост 42 метры, дыяметр ствала роўны 1,68 метра, а яго ўзрост вызначан у 650 год.

Рэдкі па форме і прыгажосці пірамідальны дуб расце на вуліцы імя Адама Міцкевіча ў Брэсце. Прыняты на ўлік такі ж дуб, які расце ў парку культуры і адпачынку гарадскога пасёлка Высокае. І яшчэ адзін парквы жыхар з Брэста стаў помнікам прыроды — гэта елка са змеенадобнай формай ствала.

У гарадскім пасёлку Хойнікі знаходзіцца унікальнае для Беларусі дрэва — сэрцавідны арэх. Рэдкімі экзотамі прызнаны і катальны бязкаветкавыя,

што растуць ў вёсцы Суткава Рэчыцкага раёна і ў Мазыры.

У лясах і парках рэспублікі сярод дрэў-помнікаў можна сустрэць ліпу амерыканскую, тсугу японскую, сасну чорную, шхту бальзамічную і каліфарнійскую, лістоўніцу даурскую і шмат іншых рэдкіх парод. А ці ж не выклікаюць захаплення сосны-гіганты з Клятнінскага лясніцтва Быхаўскага раёна, вышыня якіх перавышае 30 метраў!

Узяты на ўлік як помнік прыроды ўчастак ельніка формы акуміната (карпацкая раса), які знаходзіцца ў Мядзянскім лясніцтве Брэсцкай вобласці. Гэтая унікальная для Беларусі елка вызначаецца сваімі бялагічнымі ўласцівасцямі і гаепадарчай каштоўнасцю, яна значна пераўзыходзіць па вышыні і дыяметру ствала звычайную елку.

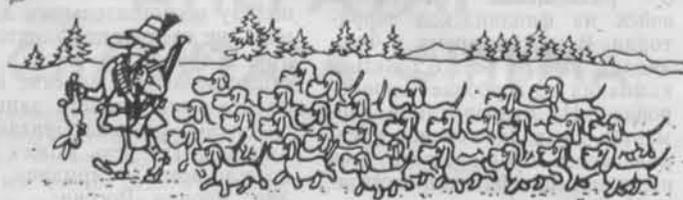
ПРАЦА АБ БЕЛАРУСКІМ МЫСЛІЦЕЛІ

Праца аб жыцці і творчасці Анёла Доўгірда (1776—1835) — вядомага прадстаўніка філасофіі эпохі асветы ў Беларусі — падрыхтавана да друку выдавецтвам Акадэміі навук у Мінску. Яе аўтару, 35-гадоваму кандыдату філасофскіх навук Энгельсу Дарашэвічу, удалося ў архівах Вільноса, Ленінграда і Кіева знайсці рукапісы і канспекты лекцый, якія беспаспяхова адшукваліся больш ста год і лічыліся загінутымі. На падставе глыбокага аналізу гэтых матэрыялаў, у якіх Доўгірд больш свабодна і адкрыта, чым у апублікаваных творах, выказае свае погляды, у новай кнізе пераканаўча паказана, як асветнік абгрунтаваў і развіваў прагрэсіўныя ідэі Джона Лока і Эшэна Кандзільяка, крытыкаваў ідэалістычную філасофію Канта і Фіхтэ. Паказана развіццё навукі ў Беларусі і Літве ў

канцы XVIII — пачатку XIX стагоддзяў, паказаны ўплыў адкрыццў Галілея, Каперніка і іншых стаўпоў прыродазнаўства на філасофскія погляды беларускага мысліцеля. Фарміраванню светапогляду Доўгірда ў значнай ступені садзейнічалі перадавыя рускія і польскія вучоныя, у прыватнасці браты Сяідзекія.

Цікавы жыццёвы шлях Доўгірда. Ён нарадзіўся ў Месіслаўскім раёне, вучыўся ў Магілёве, Дуброўна, Вільносе, больш дзесяці год выкладаў у школах Беларусі, а ў 1818 годзе сціплага настаўніка запрасілі прафесарам у Вільноскі універсітэт, і там яго лекцыі па логіцы, філасофіі і этыцы слухалі Адам Міцкевіч і Юліуш Славацкі.

ГУМАР

ПАСЛЯ «УДАЛАГА» ПАЛЯВАННЯ.

ПЕРШЫ ЦІ ДРУГІ

Старшы афіцэр пасажырскага парахода ветліва паказвае пасажырам дарогу да іх кают. У кожнага ён пытае:

— Першага ці другога класа?

Разам з іншымі пасажырамі на параход падымцаца па трапу маладзенькая дзяўчына з маленькім дзіцем на руках.

— Другі ці першы? — ветліва спытаў афіцэр.

— Дык гэта ж зусім не мой! — абурана адказала дзяўчына.

ПРАВЕРЫЛА

Бабулька зайшла ў ашчадную касу і папрасіла, каб ёй выдалі ўсе грошы з яе ўкладной кніжкі. Касір адлічыў належную суму і аддае бабульцы. Тая пералічыла грошы і падае назад:

— Вазьміце, калі ласка.

— Навошта ж вы бралі іх? — здзіўлена спытаў касір.

— Праверыла, ці ўсе яны ў цэласці.

СУРОВАЕ ПАКАРАННЕ

— Ты ведаеш, якое пакаранне бывае за дваяжонства?

— Самае страшнае: дзве цешчы.

ПЯРЭЧАННЯЎ НЯМА

— Мама, ты нікога не маеш супраць таго, што я закахалася ў Івана Аляксеевіча?

— А што ж такога! У твае гады я ў яго таксама была закахана.

АСІЛКІ

— Не, што ні кажы, а цяперашняя моладзь хоць і спортам займаецца, а далёка ёй да нас, старых. Мы, прыкладам, з Мітрафанам Сідаравічам яшчэ нядаўна спрабавалі падымцаць кавалкі жалеза вагою па тоне!

— Жартуеце, Кузьма Ільіч.

— Стары я, малады чалавек, каб жартаваць. Сур'ёзна кажу: хоць і не паднялі, але спрабавалі.

БЕЗ СЛОУ.

РЭДАКЦЫЯНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.
ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31, 6-97-92,
6-18-88, 3-15-15.

НА КРУТЫМ СХІЛЕ...

Фота Г. УСЛАВАВА.

КУЛІНАРЫЯ

Запяканка са свініны з бульбай і яйкамі

Падсмажце на тлушчы (паўшклянкі) дзве галоўкі дробна нарэзанай цыбулі, дадайце кілаграм свінога фаршу, змяшанага з невялікай колькасцю ялавічнага і таксама падсмажце. Пасаліце па смаку і пасыпце чорным молатым перцам, пакладзіце чайную лыжку чырвонага молатага перцу і сталовую лыжку таматнага пюрэ, а пад канец — 3/4 кілаграма бульбы, нарэзанай на дробныя кубікі. Заліце шклянкай гарачай вады, пакладзіце запяканку на бляху і запячыце ва ўмерана гарачай духоўцы. У гатовай запяканцы зрабіце некалькі паглыбленняў (па колькасці порцый). У кожнае з іх трэба ўбіць па аднаму яйку. Зверху яйкі злёгка пасаліце, пасыпце чорным молатым перцам, паліце чайнай лыжкай растопленага масла і запякайце яшчэ 5—6 минут.

Клёцкі з печанай бульбы

Памыйце старанна бульбу, не абіраючы яе. Спячыце ў духоўцы. Гатовую бульбу разрэжце папалам і дастаўце лыжкай мякаць. Затым мякаць, пакулі яна яшчэ гарачая, пратрыце праз сіта або прапусціце праз мясарубку. Да атрыманай масы дадайце яечны жаўток, гарачае малако, соль, прасеяныя сухары, крыху топленага масла і збіты ў пену бялок. Усё гэта трэба дадаваць у бульбянае пюрэ, паступова і старанна перамяшваючы. Затым, чэрпаючы масу чайнай лыжкай, апускайце яе ў падсолены вар. Гатовыя клёцкі павінны ўсплыць наверх. Іх трэба адразу ж дастаць шумоўкай і перакласці на друшляк, каб з іх сцякала вада. Падаючы клёцкі на стол, іх паліваюць растопленым смятанковым маслам і смятанай.

На 200 г. бульбы спатрэбіцца 25 г. молатах сухароў, 10 г сметанковага масла, чвэртка шклянкі малака, 25 г смятаны і адно яйка.